

Голубев О. П.,

старший викладач кафедри економічної кібернетики та інноватики
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана ФранкаРЕАЛІЗАЦІЯ ПРИЙОМУ СИМУЛЯКРА В РОМАНІ О. ГАКСЛІ
«BRAVE NEW WORLD» («ПРЕКРАСНИЙ НОВИЙ СВІТ»)

Анотація. У статті йдеться про сутність симулякра, що в межах постмодерністської поетики визначається як особлива реальність, де все стає її надлишком, перетворюючись на гіперреальність. У статті також виявлено шляхи адекватного перекладу явища симулякра в романі О. Гакслі «Brave new world» («Прекрасний новий світ»).

Ключові слова: постмодерністська поетика, гіперреальність, симулякр.

Постановка проблеми. Прийом симулякра вважається одним із ключових понять постмодерністської поетики [1, с. 36; 2, с. 3]. Симулякр у перекладі з французької мови буквально означає «стереотип», «псевдоріч», «порожня форма». Сягаючи латинського, *simulo* – «роблю вигляд, прикидаюся», у перекладі з англійської *simulacrum* має те ж саме значення.

Симулякр, як феномен сучасності, підлягав осмисленню багатьох теоретиків структуралізму і постмодернізму (Ж. Дерріда, Ж. Дельоз, Ж. Бодрійяр). Запозичивши це поняття ще у Платона, який виділяв у ньому лише дві стадії віддзеркалення реальності – правдиве відображення та навмисно спотворене, французький соціолог Ж. Бодрійяр виявив й інші його стадії: симулякр відображає дійсність, спотворює її, маскує відсутність дійсності, удає дійсність і не має жодного відношення до дійсності, тобто є своїм чистим симулякром. Наприклад, фотографія – симулякр тієї реальності, яка на ній відображена, картини, малюнки на піску, переказ реальної історії своїми словами – усі вони симулякри [3, с. 370].

Мета статті – з'ясувати сутність постмодерністського прийому симулякра в романі О. Гакслі «Brave new world» крізь призму постмодерністської поетики та виявити адекватні способи його перекладу.

Окреслена мета передбачає розв'язання таких завдань:

– розглянути поняття симулякра з погляду естетики/поетики постмодернізму;

– простежити творення прийому симулякра в романі О. Гакслі «Brave new world» та його українських відповідниках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Симулякр можна визначити як термін філософії постмодернізму, що застосовується на позначення процесів «прояву гіперреального за допомогою моделей реального, що не мають власних джерел і реальності» [3, с. 10]. За Ж. Бодрійяром, це образ відсутньої дійсності, правдоподібна подоба, позбавлена оригіналу, поверхневий, гіперреалістичний об'єкт, за яким немає жодної реальності; порожня форма, самореферентний знак, артефакт сучасної свідомості, заснований лише на власній реальності [1, с. 32].

У сучасних дослідженнях культури й естетики постмодернізму під симулякром розуміють саме *квазіреальність* [2, с. 21]. Його ще визначають як видимість, що витіснила з естетики художній образ і зайняла його місце. Природний світ замінився

його штучною подобою, другою природою. Симулякри сприймаються як об'єкти третьої природи, за яких споживання випереджає виробництво, гроші замінюються кредитом – симулякром власності. Як наслідок, виникає особливий світ моделей і симулякрів, що аж ніяк не співвідносяться з реальністю, але сприймаються набагато реальніше, ніж сама реальність.

Світ, що ґрунтується тільки на самому собі, називають *гіперреальністю*, якою править симуляція, що видає відсутність за присутність і нівелює будь-яку відмінність між реальним і уявним.

Виклад основного матеріалу. Реакцією постмодернізму на модерністську концепцію світу як хаосу стає освоєння цього хаосу, перетворення його на цілком природне середовище існування людини [2, с. 5; 4]. Постмодерністська поетика опирається на зовнішню «зробленість», клішованість, конструювання, децентрацію, об'єктність. Якщо ідеалом модернізму була свобода самовираження митця, то письменник-постмодерніст, упевнившись у хаотичності навколишнього інформаційного простору, надає перевагу компіляції вже відомих чужих ідей.

Покажемо у цьому плані є роман-антиутопія О. Гакслі «Brave new world» («Прекрасний новий світ»), який своєю появою частково зобов'язаний роману М. Зам'ятіна «Ми». Про те, що О. Гакслі використав художній досвід антиутопії М. Зам'ятіна, свідчить той факт, що в обох творах йдеться про бунт природного людського духу проти раціонального, механізованого, бездумного світу, в обох романах дію перенесено на шістсот років уперед, «атмосфера обох книжок схожа, і змальовується, грубо кажучи, один і той самий тип суспільства...» [5, с. 155].

Крім того, назву роману письменник теж запозичив, а саме з шекспірівської драми «Буря», де головна героїня, Міранда, потрапивши на чарівний острів, вигукнула: «*O wonder! / How many goodly creatures are there here! / How beautiful mankind is! / O brave new world: That has such people in 't!*», що в українському перекладі має такий вигляд:

«О диво! / Які вродливі я творіння бачу! / Яке прекрасне це поріддя людське! / Який чудесний світ новий оцей! / Де отакі є люди!» [В. Шекспір. Буря / [переклад М. Бажана] [6].

Проте у цю цитату автор, онук видатного біолога Томаса Генрі Гакслі, вклав значну долю іронії, яка віддзеркалює його власне ставлення до сучасного йому американського суспільства, заснованого на принципах доцільності і надмірного споживання. І хоча роман побачив світ у 1932 році, О. Гакслі значною мірою передбачив розвиток постмодерного технотронного соціуму, відтворивши його симулякр, штучно створену гармонію людини і суспільства.

В українському перекладі роман був надрукований у журналі «Весвіт» у 1994 році під назвою «Прекрасний новий світ». До слова, назва роману у перекладі українською мовою амбівалентна з огляду на багатозначність англійського слова

«brave», яке можна перекласти як сміливий, зухвалий, чудовий, славний, дивовижний тощо.

Основна тема роману – віддзеркалення загального механізму світової держави, чий девіз – «COMMUNITY, IDENTITY, STABILITY», зображення духовної деградації людини в умовах насильства. Головна ідея твору – протест проти тиранії і механізованої «Фордовської Америки», викриття і засудження «комуністичного раю» [5, с. 157] з притаманними йому тенденціями зрівняння, стирання індивідуальності, ідентичності думки.

Дія твору відбувається 632 року Фордівської Ери. Суспільство року 632-го – гармонійне, щасливе, гуманне й засноване на передових досягненнях науки і техніки. Людей вирощують у пробірках, ретельно відбираючи генетичний матеріал для створення як працівників полів і заводів, так і керівників держави: *Shifts might come and go, one lupus-coloured face give place to another; majestically and for ever the conveyors crept forward with their load of future men and women* (BNW). *Зміни приходять і відходять, одне плямисте обличчя змінюється іншим; але поважно й безупинно повзуть конвеєри, навантажені майбутніми чоловіками й жінками* (ПНС).

Тут явище симулякру створюється метонімією *one lupus-coloured face give place to another*, яка відповідно відтворена і в українському перекладі.

Шляхом генетики та виховання у таких штучних людей формують повне сприйняття призначеного для них статусу в суспільстві: *«And that», put in the Director sententiously, «that is the secret of happiness and virtue—liking what you've got to do. All conditioning aims at that: making people liketheir unescapable social destiny»* (BNW). *«І в цьому, – повчально додав Директор, – таємниця щастя й доброчинності: люби те, що тобі судилося. Все виховання зводиться до того, щоб примусити людей любити своє невідворотне соціальне призначення»* (ПНС).

У наведеному прикладі симулякр *unescapable social destiny* відтворено, на наш погляд, не зовсім точно, адже доцільно було б все-таки зберегти тут метафору, переклавши: *невідворотна соціальна доля/судьба* або ж описово: *соціальна доля, якої неможливо уникнути*.

У такому ідеальному суспільстві панує абсолютна сексуальна свобода – кожен належить всім однаково, от лише народжувати дітей не можна, але нікому таке й на думку б не спало. Головний девіз суспільства-симулякра: *«Кожен належить всім іншим»*. Тому емоції, пристрасті, кохання – все, що може завадити людині жити щасливо, – замінене стадним духом. *The madness is infectious. «My love, my one and only, precious, precious ...» Mother, monogamy, romance. High spurts the fountain; fierce and foamy the wild jet. The urge has but a single outlet. My love, my baby. No wonder these poor pre-moderns were mad and wicked and miserable. Their world didn't allow them to take things easily, didn't allow them to be sane, virtuous, happy* (BNW). *Безумство інфекційне. «Коханий, єдиний, дорогий і безцінний... Материнство, моногамія, романтика кохання. Вгору б'є фонтан – бушє й ніється дикий струмінь. Почуття має один вихід – моя любов, моя дитина. Не дивно, що живородні люди були безумні, порочні й нещасні. Їхній світ не дозволяв їм діяти розважливо, бути при своєму розумі, бути добродесними й щасливими* (ПНС).

Сім'ї, звісно, немає, тож немає і сімейних чвар: *«The world was full of fathers – was therefore full of misery; full of mothers – therefore of every kind of perversion from sadism to chastity; full of brothers, sisters, uncles, aunts – full of madness and suicide»*

(BNW). *«Світ був переповнений батьками, а отже й стражданнями, кишив матерями, що призвело до найрізноманітніших збочень – від садизму до непорочності; переповнився братами, сестрами, дядьками, тітками, сповнився збожеволілими й самогубцями»* (ПНС).

Отже, маємо штучно створену гармонію для людини та суспільства, симулякр, що створює ефект неправильної реальності, формує надреальність, а точніше гіперреальність [4, с. 123], яка в цьому художньому тексті зумовлює появу особливого типу героя, простору, світобачення.

Так, за наявності хоча б мінімального дискомфорту особа мусить прийняти сому – наркотик щастя без побічних ефектів на ранок. При цьому тут немає особистої свободи, свободи вибору, свободи думки, що і складає секрет ідеального тотально щасливого, проте і тотально контрольованого суспільства: *«..that is the secret of happiness and virtue—liking what you've got to do. All conditioning aims at that: making people liketheir unescapable social destiny»* (BNW) *«..таємниця щастя й доброчинності: люби те, що тобі судилося. Все виховання зводиться до того, щоб примусити людей любити своє невідворотне соціальне призначення»* (ПНС).

«We also predestine and condition. We decant our babies as socialized human beings, as Alphas or Epsilons, as future sewage workers or future ...» He was going to say «future World controllers», but correcting himself, said «future Directors of Hatcheries», instead. – The D.H.C. acknowledged the compliment with a smile» (BNW). *«Ми також визначаємо долю, випускаємо дітей як соціалізованих людських істот, як альфа або епсилонів – майбутніх каналізаційних робітників або майбутніх... – він хотів сказати «майбутніх управителів світу», але замість цього, поправляючи себе, сказав: «майбутніх директорів Інкубаційно-Кондиціовальних Центрів». Директор ІКЦ сприйняв комплімент з усмішкою»* (ПНС). Так, лексема «controllers» перекладається українською словосполученням широкої семантики «управителі», тоді як словникове значення цієї лексеми 1) контролер, ревізор, інспектор; 2) тех. контролер, регулятор.

Головні події у романі відбуваються у вигаданій Світовій Державі-симулякрі, яка живе за законами і нормами суперевропейської цивілізації [5, с. 24]:

– позаутробний розвиток ембріона: *«Take Ectogenesis. Pftzner and Kawaguchi had got the whole technique worked out. But would the Governments look at it? No. There was something called Christianity. Women were forced to go on being viviparous»* (BNW). *«Візьмемо хоча б позаутробний розвиток. Пфціцнер і Кавагучі розробили весь цей спосіб позатілесного розмноження. Але чи схотів уряд його розглянути? Ні. Завадило щось таке, що звалося християнством. Жінок і далі змушували бути живородними»* (ПНС);

– неопавлівське виховання: нелюбов до природи, захоплення всіма видами замиського спорту: *«The crowds that daily left London, left it only to play Electro-magnetic Golf or Tennis. Pattenham possessed no links; the nearest Riemann-surfaces were at Guildford. Flowers and a landscape were the only attractions here. And so, as there was no good reason for coming, nobody came»* (BNW). *«Юрби людей, які щоденно вилітали з Лондона на відпочинок, прагнули одного: пограти в електромагнітний гольф або теніс. Путенгем їх не вабив, найближчі майданчики були в Гілфорді. А тут лише квіти й принадні краєвиди, так що летіти сюди нема чого»* (ПНС).

Крім того, важливим складником гіпердержави було формування класової свідомості, читання лише довідникової літератури; навчання – за принципом гіпнопедії (уві сні); стабільність у суспільстві забезпечувалася вживанням легкого наркотику – соми та переглядом стереоконтактних фільмів; чистота, стерильність і комфортабельність теж були запорукою фордності. «*Wintriness responded to wintriness. The overalls of the workers were white, their hands gloved with a pale corpse-coloured rubber*» (BNW). «*Застиглість відлунувала застиглістю. Робітники у білих халатах, їхні руки сховані в гумові рукавички блідо-мертвецького кольору*» (ПНС).

Відродно, що значення новотвору *wintriness* розкривається далі у метафоричному епітеті з негативними конотаціями *their hands gloved with a pale corpse-coloured rubber*.

Особливо привертають увагу експресивні словосполучення з прикметниками кольору. Прикметники кольору у текстах роману-антиутопії супроводжуються детермінантами-іменниками, що в цілому допомагає створити вигаданий світ з опорою на факти та об'єкти знайомого для читача реального світу. Деякі словосполучення з прикметниками описують колір чи його відтінок, який можна виявити лише у містичному, нереальному світі. Наприклад:

«*And in effect the sultry darkness into which the students now followed him was visible and crimson, like the darkness of closed eyes on a summer's afternoon. The bulging flanks of row on receding row and tier above tier of bottles glinted with innumerable rubies, and among the rubies moved the dim red spectres of men and women with purple eyes and all the symptoms of lupus. The hum and rattle of machinery faintly stirred the air*» (BNW). «*У відповідь – задушлива темрява, в яку поринали студенти, зробилась рожевою й видимою, як темрява в раптово заплющених очах літнього дня. Випуклі боки бутлів у декілька ярусів один над одним поблискували незліченними рубінами, а між рубінами ворушилися неокреслені контури чоловіків і жінок, що мали пурпурові очі і мовби вражену вовчим лишаєм шкіру. Шум і гам машинерії злегка порушував тишу*» (ПНС).

Висновки з дослідження і перспективи подальших пошуків у даному науковому напрямку. З проаналізованого матеріалу можна зробити висновок, що постмодерністський прийом симулякра в художньому тексті створюється неоднозначністю, амбівалентністю опозицій сучасного світу, де всі речі перестають бути собою, прагнуть вирватися за усталені межі, стати екстремальними. Симулякр розуміють як осо-

бливий постмодерністський прийом, заснований на реконструюванні конотативних змістів лексичних одиниць під час інтерпретації художнього тексту. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні мовних засобів прояву симулякра в постмодерністській прозі малої форми.

Література:

1. Бодріяр Ж. Симулякри і симуляція / Жан Бодріяр ; пер. з фр. В. Ховхун. – К. : Вид-во Основи, 2004. – 230 с.
2. Бабелюк О.А. Поетика постмодерністського художнього дискурсу: принципи текстотворення (на матеріалі сучасної американської прози малої форми) : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / О.А. Бабелюк. – К., 2010. – 32 с.
3. Ильин И.П. Постмодернизм как концепция «духа времени» конца XX столетия. Стилиевые реминисценции в постмодернизме 1990-х. / И.П. Ильин // Постструктурализм. Деконструктивизм. Постмодернизм [Электронный ресурс]. – Режим доступа : culture.niv.ru/doc/culture/ilyin/100.htm – 8к.
4. Маньковская Н.Б. Феномен постмодернизма. Художественно-эстетический ракурс / Н.Б. Маньковская. – М. – СПб.: Центр Гуманитарных Инициатив, Университетская книга, 2009. – 495 с.
5. Huxley A. Brave New World Revisited / A. Huxley. – L. : Chatto & Windus. – 1999. – P. 155.
6. Шекспір В. Буря. / В Шекспір [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zavantag.com/docs/2405/index-10031.html?page=4>.

Голубев О. П. Реализация приема симулякра в романе О. Хаксли «Brave new world» («О дивный новый мир»)

Аннотация. В статье речь идет о сущности симулякра, который в постмодернистской поэтике определяется как особенная реальность, где все становится ее избытком, превращаясь в гиперреальность. В статье также указаны способы адекватного перевода явления симулякра в романе О. Хаксли «Brave new world» («О дивный новый мир»).

Ключевые слова: постмодернистская поэтика, гиперреальность, симулякр.

Golubev O. Realisation of simulacra in the novel „Brave new world” by O. Huxley

Summary. The article focuses on the essence of simulacrum, which in postmodern poetics is understood as a special reality, where everything is so exaggerated that it turns to hyperreality. The author also specifies the adequate ways of rendering the simulacrum phenomenon in the novel „Brave new world” by O. Huxley.

Key words: postmodern poetics, hyperreality, simulacrum.